

صف بندی علما در صحنه مشروطیت

۱- مشروطه مشروعه:

در رأس علمای مشروعه خواه مشروطه شهید شیخ فضل ا... نوری قرار داشت. شیخ فضل ا... نوری در مراحل اولیه، همراه نهضت مشروطه بود ولی با ورود افراد ناصالح و غیر خوش نام به نهضت و با توجه به افراط برخی مطبوعات و اشتباهات مکرر مشروطه خواهان غربگرا از نهضت جدا شد و شیخ هشدار می داد با توجه به اینکه مشروطه و آزادی در ایران سابقه نداشته این جریان دارای استعداد به سمت راه های غیر دینی است لذا باید لفظ مشروعه به مشروطه اضافه شود.

۲- مشروطه خواهی مذهبی :

این گروه از علما که دارای بیشترین نفوذ در بین مردم بودند همواره از مشروطیت دفاع می کردند ولی اختلافی این گروه با گروه مشروعه خواه این بود که این گروه ضمن نفی غرب و انتقاد از آن، حضور غرب گرایان و تفکرات وارداتی را جدی نگرفته اند و به عاقبت مشروطه خوش بین بودند.

علمای بزرگی که در این قرار داشتند عبارتند از آیت ا... آخوند ملاکاظم خراسانی، زعیم مذهبی سیاسی نهضت مشروطیت در نجف اشرف به همراه دو نفر از مراجع بزرگ یعنی مرحوم آیت ا... شیخ عبدا... مازندرانی و میرزا حسین تهرانی.

علمایی چون میرزای نائینی با نوشتن رساله ی تنبیه الامه و تنزیه المله کوشید مفاهیم مشروطیت و آزادی را با مبانی دینی مورد بررسی قرار داد.

آیت ا... حاج آقا نور ا... اصفهانی زعیم مشروطه خواهان از اصفهان و بختیاری و همچنین آیت ا... سید عبدالحسین لاری در منطقه فارس و لارستان را می توان در این گروه جای داد.

البته شیخ فضل ا... نوری تاکید داشت آنچه آخوند خراسانی با من می گوئیم یکی است ولی من با حضور لامذهب ها مخالفم زیرا اینها می خواهند مجلسی داشته باشند بدون اسلام.

۳- جریان مشروطه خواه آزادی طلب :

این جریان که گرایش دینی هم داشتند شامل افرادی چون سیدعبدا.. بهبهانی و سید محمد طباطبایی بود که البته انسان‌های صادقی بودند.

ولی این گروه اولاً نسبت به غرب و استعمار و غرب‌گرایان گاه‌ها خوش‌بین بوده و تحت تأثیر تبلیغات آن قرار می‌گرفتند، ثانیاً با بست‌نشینی در سفارت انگلیسی مخالف نبودند. بست‌نشینی که منجر به عوض شدن مسیر مردم از ضدیت با استعمار شد.

حرکت دیگر در زمان مشروطه

حاج آقا نور .. اصفهانی که به دعوت متحصنین در قم به مهاجرت کبری ۱۲۸۵ شمسی پس از اعلام مشروطیت به اصفهان بر می‌گردد و انجمن ملی را برپا می‌کند و همراه برادر خود آقا نجفی امور سیاسی اصفهان و بختیاری و منطقه بزرگی از مرکز ایران به رسماً تحت نظر گرفت و اقدام به برقراری یک نظام اقتصاد ملی کرد.

از ویژگی‌های این نظام منطقه‌ای موارد زیر را میتوان بیان کرد :

توجه به امکانات داخلی و تحریم گسترده‌ی کالاهای اجنبی، تشکیل یک مجلس مردمی در چهل ستون اصفهان با حضور و تماشگری مردم که شاهد مذاکرات برای سرنوشت خود باشند و تحکیم اتحادیه‌ها و اصناف از جهت اتحاد آراء، ایجاد مراکز عام‌المنفعه و مدرسه و کتابخانه و مدرسه و بیمارستان و تشکیل نیروی نظامی ۵۰ هزار نفری فدایی از شهر و روستا برای برقراری راهها و جاده‌های داخلی، رتق و فتق سایر بلاد و اقدام به تأسیس روزنامه‌های مختلف و آزادی انتقاد،

پس از سلطنت رضاخان و پایان مشروطه، حاج آقا نور.. اصفهانی دست از وظیفه‌ی خود برداشت و پس از تشکیل حوزی علمیه‌ی قم، حاج آقا نور.. قیام و هجرت تاریخی خود را علیه حکومت پهلوی به قم انجام داد. نظر حاج آقا نور.. این بود که با یک قیام سراسری حکومت پهلوی را باطل کند. مهاجرت ایشان باعث شد اکثر علمای بزرگ به قم رهسپار بشوند.

رضا خان تیمور تاش وزیر دربار و نخست وزیر مخبرالسلطنه را برای مذاکره و احتمالاً وقت‌کشی به قم فرستاد ولی چاره کار را در نابودی حاج آقا نور.. دید و آن رجل بزرگ را به شهادت رساند.